

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

Využívání některých autoevaluačních
nástrojů základními školami

Závěrečná bakalářská práce

Autor:	Mgr. Michal Voldřich
Obor:	Školský management
Typ studia:	Kombinované
Vedoucí práce:	Ing. Helena Černíková
Datum odevzdání práce:	14. 4. 2006

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou práci Bakalářského studia vypracoval sám za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

.....
Mgr. Michal Voldřich

Resumé:

Ve své závěrečné bakalářské práci se zabývám problematikou evaluace a autoevaluace. Zajímám se o obecnou rovinu této problematiky se zvláštním důrazem na základní školy.

Toto téma je rozebíráno nejprve po stránce teoretické a poté ve výzkumné části. Teoretická část vymezuje obsah pojmu autoevaluace. Výzkumná část řeší využití některých autoevaluačních nástrojů na konkrétních školách, které se zúčastnily dotazníkového šetření pro potřebu této práce.

Summary:

In my bachelor thesis I am concerned with the problem of the evaluation and autoevaluation. I am interested in general area of this problem with a special emphasis on primary schools.

This topic is analysed in a theoretical and an experimental parts. The theoretical part delimitates a content of the meaning autoevaluation. The experimental part deals usage of some autoevaluation methods at concrete schools which took part in a questionnaire concerned this issue.

Klíčová slova:

Autoevaluace, evaluace, evaluační nástroje, hodnocení, srovnávací testy, dotazníková šetření, základní školy.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Cíl práce a stanovení hypotéz.....	6
3. Autoevaluace.....	8
3.1 Vymezení pojmu autoevaluace.....	8
3.2 Cíle autoevaluace, požadavky na její praktické výstupy.....	9
3.3 Metody a nástroje autoevaluace.....	11
4. Autoevaluace podle skotské inspekce.....	16
4.1 Jak si vedeme?.....	16
4.2 Jak to víme?.....	17
4.3 Co budeme dělat teď?.....	17
5. Výstupy z tematické inspekce pod názvem „Vlastní hodnocení základních a středních škol“ provedené ČŠI v roce 2005.....	19
5.1 Zaměření vlastního hodnocení škol.....	19
5.2 Rozsah a metody vlastního hodnocení škol.....	20
5.3 Využití vlastního hodnocení škol.....	21
5.4 Závěry tematické inspekce.....	22
6. Vlastní výzkum.....	23
6.1 Příprava dotazníkového šetření a plán akce.....	23
6.2 Údaje o respondentech.....	23
6.3 Vyhodnocení vlastního výzkumu.....	24
7. Závěr práce a vyhodnocení hypotéz.....	34
7.1 Vyhodnocení hypotéz.....	34
7.2 Závěry práce.....	35
7.3 Využitelnost práce.....	35
Použitá literatura.....	37
Přílohy.....	39

1. Úvod

Od školního roku 2005-2006 mají školy podle § 12 odst. 1 a 2 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání za povinnost vykonávat vlastní sebehodnocení, které by mělo probíhat formou autoevaluace. Takovéto sebehodnocení je pak spolu s inspekční zprávou České školní inspekce (dále jen ČŠI) součástí celkového hodnocení školy. Obsah hodnocení upřesňuje vyhláška 15/2005, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

Autoevaluace však není novým pojmem ani jevem. Dalo by se s nadsázkou prohlásit, že moudré školy ji dávno provádějí a využívají minimálně jako východisko pro svou další práci.

Ze seminářů, odborné literatury i doporučení kontrolních orgánů, které se zabývají tématy evaluace a autoevaluace, celkem zřetelně vyplývá, že školy mají zpočátku využívat menšího počtu evaluačních nástrojů. Přitom však mají o to větší důraz klást na kvalitu jejich zpracování. V následujících letech poté rozšiřovat svou evaluační činnost o další prvky.

2. Cíl práce a stanovení hypotéz

Práce si klade za cíl zjistit a analyzovat současný stav realizace některých autoevaluačních nástrojů u vybraných základních škol.

Jako zkoumané nástroje byly vybrány srovnávací testy, dotazníky pro rodiče a dotazníky pro žáky.

Využívat tyto nástroje je pro školy celkem snadné, protože jejich zadání a kvalitní zpracování nabízejí agentury, které v práci s nimi mají dlouholetou praxi a zároveň se zabývají otázkami evaluace.

Na druhou stranu je nutné počítat s tím, že konečnou podobu výsledkům dává sama škola. Ta je schopna posoudit výsledky nejen v porovnání s jinými školami, ale i srovnáním s vlastními cíli. To znamená, že pokud chce, aby jejich využití vykazovalo požadovanou účinnost, musí je analyzovat, výsledky analýzy zpracovat do hodnotící zprávy a na jejím základě si stanovit budoucí cíle. Teprve v takovém případě se jedná o skutečnou autoevaluaci.

Obecná zkušenost ukazuje, že výsledky vzdělávání si více či méně mapuje většina škol, protože vzdělávací proces je společně s výchovnou prací tím nejdůležitějším co současná škola poskytuje. Školy k testování znalostí využívají výše zmíněné celostátní testy, ale i své vlastní, regionální a někdy i mezinárodní. Podle zjištění ČŠI se v poslední době i dotazníkovými šetřeními jako formou evaluace zabývá velké množství škol. Tato skutečnost bude podrobněji popsána v kapitole 5.

Práce je tedy zacílena na evaluační oblasti, které by měly být většině škol blízké. Konkrétně oblast srovnávacího testování znalostí žáků patří již dlouhodobě mezi evaluační nástroje, které školy využívají pro své sebehodnocení. Dotazníky pro žáky a rodiče by měly školy využívat jako prostředek k analýze potřeb a přání svých klientů. V oprávněných a možných případech k nim pak směřovat svou profilaci.

Kromě výše popsaného výzkumného cíle, práce sleduje další, ve kterém se snaží popsat jak problematiku autoevaluace vidí odborná literatura a školní inspekce u nás a ve Skotsku, jehož školství zaznamenává v poslední době velký kvalitativní

posun kupředu. Rozebíraný materiál skotské inspekce má povahu metodickou. Naproti tomu u ČŠI jsou využívány závěry tematické zprávy o autoevaluaci základních a středních škol z roku 2005.

Z výše uvedeného vyplývá, že cílem práce rozhodně není posuzování autoevaluačního systému jednotlivých škol jako celku, ale je jím zmapování, zda školy v současné době využívají pro své sebehodnocení některé výše uvedené nástroje, jak s nimi následně pracují a zda je považují za užitečné.

Hypotézy, které jsou níže formulovány, vyslovují předpoklad o současném stavu. Tato práce je dokáže ověřit pouze v rámci omezeném rozsahem výzkumu, který byl pro její účel proveden.

Hypotéza první:

Většina základních škol provádí srovnávací testování žáků v 5. a 9. ročnících.

Hypotéza druhá:

Menší část základních škol, která provádí srovnávací testování žáků, si výsledky tohoto testování analyzuje pro svou další práci a tuto analýzu přenáší do výroční zprávy.

Hypotéza třetí:

Většina základních škol využívá pro svou práci dotazníková šetření spokojenosti se školou pro žáky a jejich rodiče.

Hypotéza čtvrtá:

Menší část základních škol, která provádí dotazníková šetření pro žáky a rodiče, si výsledky těchto dotazníků analyzuje pro svou další práci a tuto analýzu přenáší do výroční zprávy.

Cílovou skupinou byly plně organizované základní školy v ČR.

3. Autoevaluace

3.1 Vymezení pojmu autoevaluace

Výraz autoevaluace je v češtině poměrně nový. Původ termínu je v latině, sloveso *valere* znamená být silný, mít platnost, závažnost. Z latiny se toto slovo přeneslo do angličtiny, kde anglický výraz pro evaluaci je *evaluation* a znamená obecně určení hodnoty, ocenění.

„Evaluace je proces systematického shromažďování a analýzy informací podle určitých kritérií.

Tato definice naznačuje, že evaluace by měla být:

- systematická
- provedena správně metodicky
- řízena podle předem stanovených kritérií
- prováděna pravidelně
- použitelná pro rozhodování a další plánování.“

(Nezvalová, 2002)

V pedagogice evaluace znamená zjišťování, pozorování a vysvětlování dat charakterizujících stav, kvalitu, efektivnost vzdělávací soustavy. Zahrnuje hodnocení vzdělávacích procesů, hodnocení vzdělávacích projektů, hodnocení vzdělávacích výsledků aj. Má důležitou roli pro korekci a inovaci vzdělávací soustavy, pro strategii plánování jejího rozvoje.

Současně s pojmem evaluace se vyskytují i další pojmy: *hodnocení, sebehodnocení a autoevaluace*.

Jaké jsou vztahy mezi nimi? Termín evaluace pokrývá širší, komplexní význam. Evaluace vyjadřuje souhrnně teorii, metodologii a praxi veškerého hodnocení nejrůznějších vzdělávacích jevů.

„Hodnocení se častěji užívá v širších kontextech běžné školní praxe, např. hovoří se o hodnocení žáků, práce učitelů, apod.“ (Průcha, 1996)

Sebehodnocení je pojímáno jako neplánované a necílené nahodilé hodnocení každodenní praxe, které provádí každý jedinec bez dlouhodobější přípravy.

„Pod pojmem sebe-evaluace (autoevaluace) chápeme hodnocení dosažených cílů a obsahů vzdělávání samotnou školou za účelem zajištění kvality vzdělávání v rámci realizovaného vzdělávacího programu školy.“ (Roupec 1997)

Autoevaluace je tak pojmem pro oblast sebehodnocení, tedy všech aktivit, které se týkají hodnocení vlastní práce (školy, učitele, event. jiných subjektů) jejího plánování, realizace, ale i výsledků. Autoevaluace poskytuje informace o dosažených výsledcích, hodnotí proto především minulost a aktuální stav, ukazuje však možnosti dalšího vývoje do budoucnosti.

„Autoevaluaci je také možné chápat jako mechanismus soustavné autoregulace vlastní pedagogické práce školy jako celku i jednotlivých vyučujících, jako užitečný prostředek k možnému rozpoznání silných a slabých stránek státem garantovaného a školou realizovaného vzdělávacího programu.“ (Rýdl, Horská, Dvořáková, Roupec 1998)

3.2 Cíle autoevaluace, požadavky na její praktické výstupy

Podle již v úvodu zmíněné vyhlášky 15/2005 § 8 by mělo vlastní hodnocení školy být vždy zaměřeno na:

- cíle, které si škola stanovila zejména v koncepčním záměru rozvoje školy a ve školním vzdělávacím programu a jejich reálnost a stupeň důležitosti;
- posouzení, jakým způsobem škola plní cíle z předchozího bodu s přihlédnutím k dalším cílům uvedeným zejména v rámcovém vzdělávacím programu a odpovídajících právních předpisech;
- oblasti, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků a oblasti, ve kterých je třeba úroveň vzdělání zlepšit, včetně návrhů příslušných opatření;
- účinnost opatření podle předcházejícího bodu obsažených ve vlastním hodnocení.

Hlavní oblasti vlastního hodnocení školy mají být podle vyhlášky vždy:

- podmínky ve vzdělávání;
- průběh vzdělávání;

- podpora školy žákům a studentům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání;
- výsledky vzdělávání žáků a studentů;
- řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků;
- úroveň výsledků práce školy, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům.

Odpovědi, jak dostat znění vyhlášky, můžeme najít v odborné literatuře.

„Kvalifikovaná autoevaluace může přispívat ke zlepšení kvality výsledků vzdělávání prostřednictvím soustavného a systematického hodnocení. Tímto způsobem škola získává zpětnou vazbu o míře úspěšnosti svého vzdělávacího úsilí. Autoevaluace poskytuje zpětnou vazbu o úrovni a kvalitě dosahovaných cílů vzdělávání, resp. očekávaných cílových stavů.“ *(Rýdl, Horská, Dvořáková, Roupec 1998)*

Evaluace ve škole by měla být prováděna se souhlasem učitelského sboru a v klimatu, kdy učitelé na evaluaci pohlížejí pozitivně. Proto je nutné konzultovat s učiteli evaluační kritéria, plán zlepšení kvality a metody sběru dat. Škola tak zajišťuje, že získaná data budou použita k dalšímu rozvoji školy a učitelé se nebudou cítit evaluací ohroženi. Oblasti evaluace by měly být vždy stanoveny.

Základním cílem autoevaluace je hodnocení výsledků výchovy a vzdělávání, kterých škola v určitém období dosáhla, hodnocení efektivnosti jednotlivých vzdělávacích činností probíhajících ve vlastní pedagogické práci školy a ověření účinnosti a platnosti vybraných (eventuelně vytvořených) evaluačních prostředků a nástrojů. Hodnocení kvality dosahovaných cílů v různých úrovních, etapách, cyklech a ročnicích školy má za účel v nejobecnějším smyslu zajišťování srovnatelnosti výstupních kvalit absolventů.

Následující přehled udává, co všechno lze ve škole evaluovat a jaké otázky by si pedagogové měli při autoevaluaci klást:

1. **Soulad školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) s rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání (dále jen RVP ZV):**

Obsahuje ŠVP vše, co by podle RVP ZV měl mít? Je realizovaný ŠVP v souladu s RVP ZV a psaným ŠVP?

2. **Individuální vzdělávací potřeby:** Byly zjišťovány vzdělávací potřeby žáků? Byla podle potřeb žáků postavena výuka? Byly uspokojeny potřeby rodičů, společnosti?
3. **Výuka:** Byla výuka postavena podle potřeb žáků a RVP ZV (ŠVP)? Byla výuka efektivní, tj. odpovídají vzdělávací výsledky žáků vynaloženým prostředkům a úsilí?
4. **Vyučovací a školní klima:** Přispívá klima školy k dosahování cílů školy? Je klima přátelské a motivující k učení a práci?
5. **Žáci:** Je podporováno sebehodnocení žáků? Jsou rovnoměrně podporovány všechny vztahové normy v hodnocení žáků (ke standardu, ke spolužákům, k vlastnímu pokroku)?
6. **Učitelé:** Jaké jsou vzdělávací výsledky žáků příslušného učitele? Podporuje se sebehodnocení učitelů? Podává učitel žákům přiměřenou pomoc? Jaký je přístup učitele k žákům? Má učitel přípravu na vyučování promyšlenou? Spolupracuje s rodiči a s ostatními učiteli? Navštěvuje učitel kurzy dalšího vzdělávání?
7. **Vedení školy:** Tvoří vedení zázemí učitelům? Vytváří podmínky a klima ke kvalitní práci učitelů? Nakládá vedení s prostředky a možnostmi efektivně? Spolupracuje s rodiči, organizacemi a úřady? Mají členové vedení kompetence řídicích pracovníků?
8. **Vzdělávací výsledky:** Jaké jsou vzdělávací výsledky v jednotlivých třídách, ročnících, školách? Jaké jsou vzdělávací výsledky jednotlivců a tříd jednotlivých učitelů?
9. **Vzdělávací efekty:** Na které školy žáci odcházejí? Vykonávají bývalí žáci školy povolání, na které je škola připravila? Jak se žáci uplatnili ve svém dalším životě? (Tato oblast je špatně měřitelná, protože se nesnadno získávají adekvátní podklady.)
10. **Materiální, technické, ekonomické a hygienické podmínky:** Má škola potřebné podmínky k naplnění cílů, které si formulovala?

3.3 Metody a nástroje autoevaluace

Jak bylo uvedeno v kapitole 3.1, odborná pedagogická literatura rozlišuje pojmy hodnocení a evaluace. Rozdíl v obsahu těchto pojmů by se dal stručně vyjádřit tak, že evaluace je řízené hodnocení, mluvíme-li o hodnocení, rozumíme tím neřízené. Z toho lze vyvodit, že i metody evaluace jsou systematické a jsou na ně kladeny následující nároky:

- zdrojová data lze přesně určit;
- při zkoumání je používán reprezentativní vzorek;
- evaluační nástroje odpovídají metodám použitým pro sběr dat;
- analýza dat je systematická;
- výstup je zpracován v evaluační zprávě.

Pro praktické využití je nutné vědět, které nástroje jsou považovány za evaluační, jak s nimi správně pracovat a jakou evaluační oblast zahrnují.

Tyto skutečnosti přehledně uvádí následující tabulka zveřejněná roku 2003 v metodickém materiálu Výzkumného ústavu pedagogického v Praze pod názvem „Autoevaluace školy“. Její autorkou je Mgr. Martina Hovorková, která zároveň doporučuje, aby si školy pro kvalitní zavedení evaluačního nástroje přizvaly odborníka, který vybraný nástroj přizpůsobí její potřebě.

Tabulka č. 1

<i>Název nástroje</i>	<i>Jeho popis</i>	<i>Evaluační oblast, kterou zkoumá</i>
Analýza základních dokumentů školy	Analýzou povinných dokumentů lze zjistit, zda téma, které je řešeno, je nebo není v dokumentech obsaženo.	soulad ŠVP ZV s RVP ZV, soulad psaného a realizovaného ŠVP ZV, podklad pro sběr dat
Vedení dokumentace školy - záznamy, deníky, kroniky...	Analýzou ostatních dokumentů školy lze zjistit, zda řešené téma je nebo není v dokumentech obsaženo.	soulad ŠVP ZV s RVP ZV, soulad psaného a realizovaného ŠVP ZV, podklad pro sběr dat

Individuální vedení záznamů o výsledcích vyučování	Z příprav na vyučování a deníků učitelů nebo žáků lze vysledovat, nakolik byla výuka efektivní, jak učitel přistupuje k výuce, zda vzal za své myšlenky RVP ZV, ...	učitelé, žáci, vedení, výuka, klima
Sebehodnotící aktivity - zpráva, supervize	Definování osobních cílů a postřehů, způsob a míra naplňování cílů.	učitelé, žáci, vedení, vzdělávací potřeby
Analýza prací žáků	Analýza žákovských děl, jejich sešitů apod.	žáci, učitelé, vzdělávací výsledky
Didaktické testy	Ověřují znalosti a dovednosti žáků (touto formou se špatně ověřují postoje a chování)	žáci, učitelé, vzdělávací výsledky
Diagnostické testy - testy školní úspěšnosti	Identifikují nadání a možnou školní úspěšnost.	žáci, lze při porovnání s dosaženým výkonem určit efektivnost výuky, vzdělávací potřeby
Projektové úlohy	Ověřují, zda jsou žáci schopni získané vědomosti aplikovat v nových souvislostech.	žáci, učitelé, vzdělávací výsledky
Ústní zkoušky	Ústní ověření žákových znalostí a dovedností (lépe podchycují postoje a chování).	žáci, učitelé, vzdělávací výsledky
Praktické úlohy	Ověřují, zda jsou žáci schopni získané vědomosti aplikovat v praxi.	žáci, učitelé, vzdělávací výsledky
Pozorování vyučování - párové, vrstevnické, v hodině i mimo hodinu	Míní se tím hospitace, vzájemné pozorování (učitel – žák, žák – žák, učitel – učitel).	učitelé, žáci, vedení, klima
Stínování	Vybraný jedinec a veškeré jeho činnosti jsou pozorovány v průběhu celého dne, provádíme zápis a nestrukturovaný rozhovor.	učitelé, žáci, vedení, klima
Audio/ video trénink	Pořízení nahrávky výuky a následný rozbor.	žáci, učitelé, klima

Sociometricko - ratingové metody	Zjišťování sociálních vazeb v kolektivu.	vedení, klima, učitelé
Dílny – workshop - celodenní, vícedenní	Pracovní setkání věnovaná zvolenému tématu, např.: „Jak si představujete dobrou školu?“	vedení, klima, učitelé, žáci
Ankety, dotazníky	Cílené a řízené dotazování psanou formou.	klima, učitelé, vedení, potřeby žáků, výuka (co nového přinesl ...)
Rozhovory	Cílené a řízené dotazování ústní formou (časově náročné).	klima, učitelé, vedení, potřeby žáků, výuka (co nového přinesl ...)
Diskuze	Rozhovor na předem stanovené téma s cílem vyřešit problém (možnost přípravy).	všechny oblasti
Panelové diskuze	Diskuze několika účastníků na předem stanovené téma s krátkým vstupem každého účastníka. Ostatní sledují diskuzi.	všechny oblasti
Brainstorming	Burza nápadů k určitému problému a následný výběr řešení.	všechny oblasti
Situační metody	Přehrávání životních situací (např. střet učitele s žákem) a následný rozbor.	žáci, učitelé, vedení, klima
Inscenační metody	Přehrávání situace, která se udála, např. s výměnou rolí, a následný rozbor.	žáci, učitelé, vedení, klima
Experimentální metody	Experimentální použití vámi vymyšleného nástroje evaluace (např. srovnání a hodnocení vstupní a výstupní kvality dvou tříd stejného ročníku).	všechny oblasti
Q metodologie	Před učitele jsou předkládány kartičky se slovy, tvrzeními nebo obrázky a on je má rozčlenit do předem určených skupin s daným	učitelé, vedení

	počtem kartiček podle toho, jak si myslí, že k sobě patří. Následné srovnání výsledku s ostatními a na základě shod vytvoření skupin učitelů. Doporučena spolupráce s psychologem.	
--	--	--

V metodickém materiálu „Hodnocení kvality základního vzdělávání“ vydaném ČŠI v roce 2005 se za evaluační metody, kterými se zjišťuje pravdivost / nepravdivost výroků popisujících kvalitu základního vzdělání považují zejména hospitace a dotazníková šetření. Kromě nich lze uplatnit metodu rozhovoru, diskuze, pozorování, prohlídky a analýzy.

4. Autoevaluace podle skotské inspekce

V materiálu vydaném Odborem kontroly Školní inspekce Jejího Veličenstva ze Skotského ministerstva pro školství a průmysl (1999) se praví, že podstatou procesu evaluace jsou tři základní otázky.

Jak si vedeme? Jak to víme? Co budeme dělat teď? V následujících kapitolách se budeme zabývat obsahem odpovědí na ně.

4.1 Jak si vedeme?

Tato otázka se školy ptá, jak si vede vzhledem k cílům, se kterými se ztotožňuje a navrhuje jak by jí mohla sebeevaluace pomoci.

Otázka se zároveň opírá o předpoklad, že dobrá škola by měla vědět k jakým cílům směřuje, zda se jí jejich plnění daří, ve kterých oblastech je třeba úroveň zachovat či zlepšit a zda jsou opatření účinná.

Ke klíčovým oblastem autoevaluace by podle tohoto materiálu měly patřit osnovy, dosahované výsledky, učení a vyučování, podpora žáků, étos, zdroje, řízení, vedení a zabezpečení kvality.

Podnětem k bližšímu pohledu může být:

- záležitost, která se vynořila při širším náhledu;
- pravidelný cyklus, v němž je činnost školy monitorována;
- existující priority sdílené s místními školami;
- místní a celonárodní očekávání a názory rodičů nebo školní inspekce.

Tím, že školy po řadu let monitorují všechny klíčové oblasti za použití jasně definovaných měřítek úspěšnosti, jsou schopny si uvědomit, co je třeba zlepšit či zachovat.

Za jednu z klíčových hodnot sebeevaluace skotská inspekce považuje plán rozvoje organizace.

4.2 Jak to víme?

Otázka popisuje, jak využít kritérií kvality k posouzení, jak si škola vede ve sledovaných klíčových oblastech a odkazuje na příslušná kritéria.

Kritéria kvality jsou všeobecně měřítko těch faktorů, jenž mají vliv na efektivitu učení žáků, a které mohou školy do jisté míry ovlivňovat. Pomáhají nám porovnat práci školy s kritérii kvality, určují oblasti, které vyžadují podrobné sledování, umožňují ředitelům škol stanovit momentální klady a zápory v činnosti školy.

Příklady hlavních druhů kritérií, které nám poskytují informace z různých oblastí, jsou: hodnocení výsledků žáka školou, kritéria étosu školy, informace pro rodiče, výsledky zkoušek a nová série kritérií.

Do hodnocení výsledků žáka školou zahrnuje skotská inspekce:

- a) národní testy,
- b) hodnocení vzhledem k individualizovaným očekáváním při profilování všech žáků, včetně těch se speciálními potřebami,
- c) měřítko pro jednotlivé kurikulární oblasti vytvořená jednotlivými školami.

Kritéria étosu školy umožňují školám vyslechnout a zaobírat se názory žáků, rodičů a učitelů. Pozitivní školní étos ovlivňuje dosahované výsledky a očekávání. Étos prostupuje všechny oblasti práce školy a doporučuje se využít jeho kritéria v kombinaci s jinými.

4.3 Co budeme dělat teď?

Poslední otázka popisuje, jak máme využít toho, co školy vědí o svých standardech a kvalitě.

Prvním doporučením je, aby školy používaly čtyři stupně hodnocení, protože ty jim umožní důslednost a přesnost.

V tomto procesu je plán rozvoje primární a vedení školy by se mělo zaměřit především na kontrolu.

Hodnotící zpráva školy by měla určit zásadní pozitiva, určit oblasti, jejichž úroveň je třeba zachovat a určit potřeby a priority dalšího rozvoje a vytyčit cíle a úkoly.

V momentě, kdy se škola bude rozhodovat co teď dělat, je vhodné vybrat zvládnutelný počet priorit, pro něž si vytyčíte specifické dosažitelné a měřitelné cíle: asi šest ve střední škole, tři nebo čtyři v základní škole.

Východiskem pro výběr priorit by měly být cíle školy a měly by:

- a) vykazovat rovnováhu mezi tím, co je třeba změnit, a tím, co je třeba uchovat,

- b) začlenit do cyklu místní a celonárodní priority,
- c) na úrovni oddělení nebo sekcí být propojeny s prioritami školy,
- d) vést k jasnému akčnímu plánu.

Hodnocení kvality se pravděpodobně stane integrální součástí procesu plánovitého rozvoje a sebeevaluace. Školy by měly dbát na tříletý cyklus hodnocení a podělit se o ně se školní komunitou. Každoroční aktualizace vycházející z plánu rozvoje školy může být vydávána pro interní potřebu školy. Zprávu lze využít i při plánování vhodné pomoci ze strany poradenských služeb.

5. Výstupy z tematické inspekce pod názvem „Vlastní hodnocení základních a středních škol“ provedené ČŠI v roce 2005

Za relevantní zjištění v oblasti autoevaluace základních škol v posledním období lze považovat tematickou inspekci s názvem „Vlastní hodnocení základních a středních škol“, kterou v roce 2005 provedla ČŠI. Inspekce proběhla na 56 plně organizovaných základních školách.

Požadované údaje ČŠI shromažďovala dotazníkovým šetřením u ředitelů škol, rozborů dokumentace (třídní knihy, výroční zprávy, záznamy z jednání poradních a metodických orgánů, hospitační záznamy, plány rozvoje škol, údaje o výsledcích vzdělávání apod.).

Z těchto údajů ČŠI vypracovala zprávu o svých zjištěních. Subkapitoly 5.1, 5.2, 5.3 a 5.4 jsou výtahem těchto zjištění.

5.1 Zaměření vlastního hodnocení škol

V oblasti zaměření vlastního hodnocení škol se k problematice základních škol konstatuje, že na základě požadavků nového školského zákona začínají ředitelé spojovat vytváření koncepce škol s tvorbou školních vzdělávacích programů. V této souvislosti se stanovují spíše obecně formulované priority. Konkrétnější motivy, např. pozitivní klima školy, tvořivé myšlení, komunikace, řešení problémů, činnostní učení, cizí jazyky, informační technologie se v základních školách objevují pouze okrajově.

V tomto kontextu také ředitelé vlastní hodnocení školy vnímají. Přibližně třetina charakterizovala jeho význam a možnosti konkrétně, např. jako zpětnou vazbu pro zjištění stavu dosahování stanovených cílů, pro plánování a aktualizaci koncepce, pro motivaci učitelů, pro odstranění případných nedostatků apod. Určení autoevaluace jako prostředku ke stanovení priorit školního vzdělávacího programu je však zatím ojedinělé.

V polovině škol bylo vlastní hodnocení usměrněno předem definovanými okruhy systematického sledování a vyhodnocování různých částí a aspektů výchovně vzdělávacího procesu. Výrazně převažovalo zaměření na výsledky vzdělávání, poměrně častým jevem však bylo zaměňování autoevaluačních oblastí s objekty dotazníkových šetření.

Sporadicky byly uváděny i další okruhy, např. vybavení škol pomůckami, využívání informační techniky, kvalifikace učitelů. Ukázalo se, že pouze ve 45% škol vytvořili vedoucí pracovníci systém, který umožňuje zhodnotit vývoj kvality práce učitele v čase a ve 28% škol se kvalita výuky jednotlivých učitelů

nehodnotila vůbec. Funkce zpětné vazby, která je zdrojem informací o přínosu dalšího vzdělávání učitelů ke zvyšování kvality výuky, je tak oslabena.

5.2 Rozsah a metody vlastního hodnocení škol

V této oblasti zpráva ČŠI uvádí, že nejčastější metodou, kterou pro diagnostikování stavu školy používají, je rozbor pedagogické a další školní dokumentace (59% alespoň jednou za čtvrtletí, 22% alespoň jednou za pololetí, 13% alespoň jednou ročně).

Evaluační oblasti sledované v této práci mají podle ČŠI v základních školách následující frekvenci využití:

- a) Dotazníky, ankety, výzkumy a sociometrická šetření – 7% - alespoň jedenkrát za čtvrtletí, 9% - alespoň jednou za pololetí, 41% - alespoň jednou ročně, 41% - metoda nebyla využita, 2% - požadovaný údaj nebyl uveden.
- b) Komerční srovnávací testy – 6% - alespoň jednou za pololetí, 59% - alespoň jednou za rok, 29% - metoda nebyla využita, 6% - požadovaný údaj nebyl uveden.
- c) Srovnávací testy připravované samotnou školou – 35% - alespoň jednou za čtvrtletí, 9% - alespoň jednou za pololetí, 24% - alespoň jednou za rok, 28% - metoda nebyla využita, 4% - požadovaný údaj nebyl uveden.
- d) Srovnávací testy připravované a zadávané ve spolupráci s jinými školami – 6% - alespoň jednou za čtvrtletí, 4% - alespoň jednou za pololetí, 13% - alespoň jednou za rok, 71% - metoda nebyla využita.

Podrobnější analýzou dat bylo vyzkoumáno, že pro zjištění údajů školy volily dvě základní kritéria: dřívější výsledky (předchozí názory) a výsledky (názory) v jiných školách.

Za zvláště znepokojující zjištění ČŠI považuje skutečnost, že vzdělávací programy, ať již na úrovni učebních plánů a učebních osnov nebo ve formě

vytýčení hlavních strategií a cílů, přístupů k organizaci, formám a metodám výuky, pravidel pro hodnocení žáků apod., se mezi kritérii neobjevily.

5.3 Využití vlastního hodnocení škol

V této části ČŠI konstatuje, že kvalitu systému sebehodnocení škol vnímají jejich ředitelé převážně objektivně a kriticky – 47% uvedlo, že autoevaluační systém postupně vytvářejí, 13% považuje sebehodnotící proces prozatím spíše za získávání zkušeností. Jen 16% ředitelů považuje systém sebehodnocení školy za vytvořený a funkční. Čím častěji školy autoevaluaci provádějí a čím více mají zkušeností, tím jsou ředitelé opatrnější při vyslovování pozitivních sebehodnotících soudů.

Výsledky sebehodnocení až na výjimky projednávaly pedagogické rady sledovaných škol, avšak jen v 61 % základních škol také metodické orgány. V necelých dvou třetinách škol ředitelé na základě zjištěných zkušeností přijímali opatření a ukládali konkrétní úkoly, v menší míře také uložené úkoly kontrolovali a vyžadovali jejich plnění. Téměř ve stejném rozsahu se autoevaluační zjištění promítala do plánování další činnosti. Jen ve dvou pětinach škol mělo vlastní hodnocení vliv na aplikaci forem a metod výuky, v 30% základních škol také na učební plány a obsah vzdělávání.

Přibližně ve třetině škol byl na základě autoevaluační vytvořen koncept profesního rozvoje pedagogického sboru.

Samostatné evaluační zprávy školy nevydávaly. Převážná většina škol výsledky vlastního hodnocení zveřejňovala v rámci výročních zpráv o činnosti a prezentovala je na svých webových stránkách.

5.4 Závěry tematické inspekce

Inspekční zjištění ukázala, že převážná většina škol systém vlastního hodnocení teprve vytváří. Školy se zaměřují především na formální stránku výsledků vzdělávání žáků tj. na jejich úspěšnost v přijímacím řízení a další uplatnění ve vzdělávacím systému. Kritériem úspěšnosti jsou většinou předchozí výsledky žáků, výsledky předchozích ročníků nebo výsledky žáků v jiných školách stejného zaměření a se srovnatelnými podmínkami. Dosavadní malé zkušenosti z tvorby a podpory rozvoje systému vlastního hodnocení škol tak způsobují, že účinnost jeho jednotlivých prvků od vymezení evaluačních oblastí přes diagnostiku, volbu kritérií a vyhodnocování až po interpretaci a efekty, postupně klesá.

Na základě těchto závěrů ČŠI vydává doporučení MŠMT, vzdělávacím institucím a pedagogickým pracovníkům k podpoře vlastního hodnocení škol.

6. Vlastní výzkum

6.1 Příprava dotazníkového šetření a plán akce

Dotazník byl školám rozeslán e-mailem na začátku března 2006. Osloveno bylo 86 základních škol z celé České republiky, vyplněné dotazníky zaslalo zpět 65 z nich, což znamená 76 % návratnost. Cílovou skupinou respondentů byli ředitelky

a ředitelé základních škol. Dotazník byl anonymní. Ředitelé v něm vyplňovali údaje o počtu žáků na škole a o velikosti obce, v níž se škola nachází.

Celkem dotazník obsahoval 15 otázek rozdělených do čtyř částí (Kompletní podoba dotazníku viz příloha č. 2).

První část (A) obsahovala sedm otázek, které se zabývaly problematikou srovnávacího testování úrovně znalostí žáků základních škol.

Druhá část (B) obsahující tři otázky zkoumala, zda školy zadávají „testy spokojenosti“ rodičům svých žáků a zda s jejich výsledky následně pracují, případně je zveřejňují.

Třetí část (C) zkoumala totéž co druhá, ale předmětem byly „testy spokojenosti“ u samotných žáků. Obsahovala také tři otázky.

Na těchto třináct otázek byly pouze dvě varianty odpovědí a to buď *ano* nebo *ne*.

Čtrnáctá a patnáctá otázka zjišťovaly postoj ředitelů škol k obecnějším otázkám autoevaluace. Odpovědi na ně byly vyžadovány v textové formě a vyplnilo je 53 respondentů což je 82 % těch, kteří zaslali vyplněný dotazník.

V polovině března proběhla internetová diskuze (přes komunikační program ICQ) mezi 5 řediteli základních škol, kteří byli odlišní od skupiny respondentů dotazníkového šetření.

Cílem rozhovoru bylo posouzení závěrů dotazníku. Některé její myšlenky se objeví v dalším textu.

6.2 Údaje o respondentech

Všechny školy, které vyplnily dotazník, byly plně organizované.

Podle počtu žáků lze školy rozdělit následovně:

Tabulka č. 2

do 200 žáků	24 škol	37 %
do 400 žáků	16 škol	25 %
do 500 žáků	17 škol	26 %
nad 500 žáků	8 škol	12 %

Podle počtu obyvatel obce, ve které je škola zřízena lze respondenty rozdělit takto:

Tabulka č. 3

do 2000 obyvatel	16 škol	25 %
do 10 000 obyvatel	12 škol	18 %
do 100 000 obyvatel	19 škol	29 %
nad 100 000 obyvatel	18 škol	28 %

Tři ředitelé, kteří se zúčastnili diskuze na ICQ, byli ze škol z měst nad 100 000 obyvatel, jedna ředitelka ze školy z obce do 2000 obyvatel a jeden ředitel ze školy z města do 10 000 obyvatel.

Z porovnání výsledků dotazníku vyplynulo, že počet žáků ani velikost obce nemá na danou problematiku v podstatě žádný vliv. Proto se jimi další část práce nebude zabývat.

6.3 Vyhodnocení vlastního průzkumu

Otázka č. 1: *Provádí Vaše škola pravidelně testování žáků některými písemnými srovnávacími testy (např. SCIO, KALIBRO, CERMAT nebo jiné např. regionální nebo vlastní)?*

Tabulka č. 4

ano	ne
54 respondentů	11 respondentů
83 %	17 %

Závěr: Podle zjištění ČŠI zadává komerční testy (Kalibro, SCIO aj.) celkem 65 % škol, vlastní srovnávací testy 68 % škol a 23 % škol provádí srovnávací testování ve spolupráci s jinými školami. Z těchto údajů vyplývá, že některý ze tří typů srovnávacích testů zadává minimálně 68 % škol. Maximálně však může jít až o 100 % škol.

Tato práce uvádí údaj přesnější v tom, že 83 % zkoumaných škol provádí alespoň nějaké srovnávací testy a 17 % vůbec žádné. Procento negativních odpovědí je celkem vysoké.

Údaje zjištěné školní inspekcí a výzkumem provedeným pro tuto práci se nevyklučují, avšak ani zcela nepotvrzují. Spíše se navzájem doplňují.

Otázka č. 2: *Zadáváte tyto testy v 5. ročníku?*

Tabulka č. 5

ano	ne
47 respondentů	18 respondentů
72 %	28 %

Závěr: Otázky 2 - 7 nelze porovnávat s výsledky tematické zprávy ČŠI, která skutečnosti v nich zjišťované neuvádí.

28 % záporná odpověď je poměrně vysoká. Je otázkou, zda si na konci 1. stupně ředitelé těchto škol vůbec nějakým způsobem mapují výstupní úroveň znalostí svých žáků.

Zajímavý názor na záporné odpovědi se objevil mezi řediteli při diskusi na ICQ. Jako jednu z možností, proč tolik škol neprovádí srovnávací testování v 5. ročnících, uvedli nedostatek finančních prostředků škol na zaplacení komerčních testů.

Otázka č. 3: *Zadáváte tyto testy v 9. ročníku?*

Tabulka č. 6

ano	ne
49 respondentů	16 respondentů
75 %	25 %

Závěr: Čtvrtina respondentů nezadává žákům v 9. ročníku žádné výstupní srovnávací testy. Je otázkou, zda tyto školy dokážou nebo chtějí nějakým jiným způsobem alespoň částečně objektivně změřit úroveň znalostí svých absolventů.

Otázka č. 4: *Provádíte následně vlastní vyhodnocení těchto testů?*

Tabulka č. 7

ano	ne
39 respondentů	26 respondentů (15 těch, kteří testy zadávají)
60 %	40 % (28 % těch, kteří zadávají testy)

Závěr: Je jasné, že školy, které nezadávají srovnávací testy, je ani nemohou hodnotit. Z výsledku však vyplývá, že 28 % škol, které srovnávací testy zadávají, si je následně nevyhodnocují. Toto tvrzení pochopitelně není totožné s tím, že si je

buď neopravují nebo v případě komerčních testů, si je nenechávají opravovat. Z teoretické části této práce je zřejmé, že pokud školy neprovedou vlastní vyhodnocení¹ srovnávacích testů, nelze mluvit o autoevaluaci.

Otázka č. 5: *Jsou tyto výsledky součástí výroční zprávy školy?*

Tabulka č. 8

ano	ne
30 respondentů	35 respondentů (24 těch, kteří zadávají testy)
46 %	54 % (45 % těch, kteří zadávají testy) ²

Závěr: Z ustanovení nového školského zákona vyplývá povinnost škol zakomponovat sebehodnocení do výroční zprávy.

Skutečnost, že 45 % škol (zadávajících testy) neuvádí výsledky srovnávacích testů do výroční zprávy, však neznamená absenci autoevaluace těchto výsledků. Školy si je totiž doposud mohly analyzovat, ale z nejrůznějších důvodů (např. strach ze špatných závěrů) výsledky ani jejich analýzu do výroční zprávy neuváděly.

Otázka č. 6: *Je Vaše hodnocení těchto výsledků součástí výroční zprávy školy?*

Tabulka č. 9

ano	ne
23 respondentů	42 respondentů
35 % (42 % těch, kteří zadávají testy)	65 %

Závěr: Komentář k výsledkům zjištěným u této otázky může do značné míry korespondovat s předcházející. V příštím roce by se však, dle zákona, jak komentář, tak výsledky měly stát součástí evaluační i výroční zprávy školy. Samozřejmě jen pokud budou srovnávací testy a jejich vyhodnocení součástí autoevaluačního procesu konkrétní školy.

Otázka č. 7: *Stávají se tyto výsledky východiskem pro Vaši další práci?*

¹⁾ *Vlastním vyhodnocením srovnávacích testů se rozumí porovnání výsledků s vytčenými cíli, popis příčin jejich úspěšného nebo neúspěšného zvládnutí žáky, stanovení východisek pro další práci atd.*

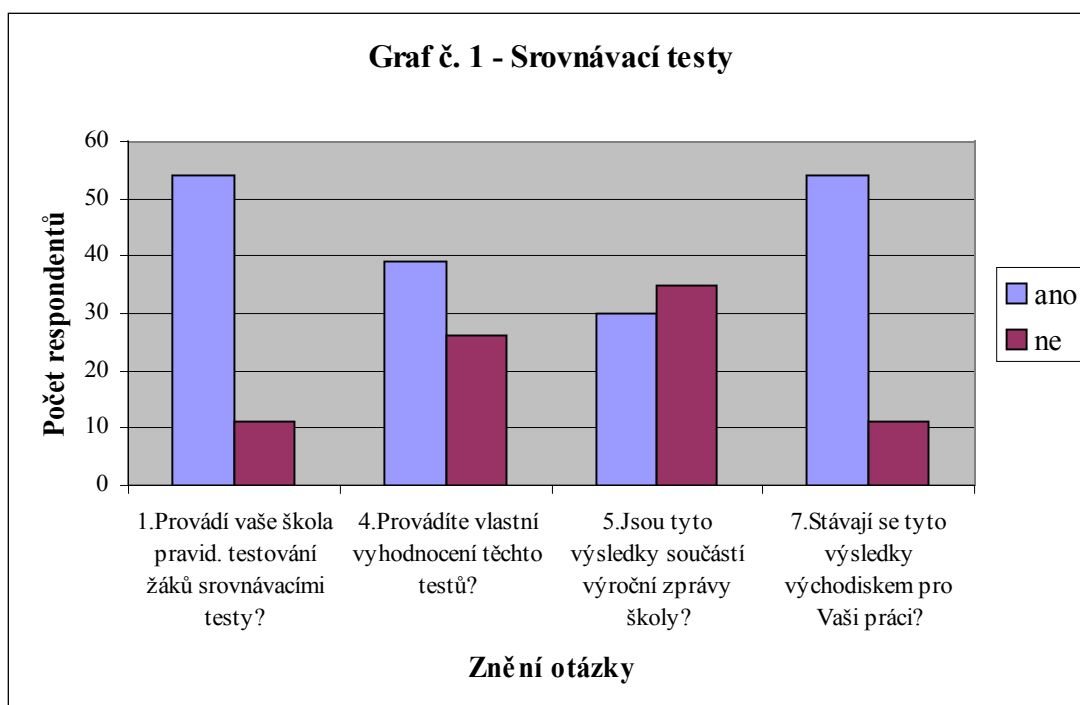
²⁾ *Výsledek 27 % znamená, že ne odpovědělo 24 z 54 respondentů, kteří zadávají testy.*

Tabulka č. 10

ano	ne
54 respondentů	11 respondentů
83 %	17 %

Závěr: Odpověď je naprosto v souladu s výsledkem první otázky. Určitě se nedalo předpokládat, že by školy, které srovnávací testy zadávají, popíraly jejich smysl tím, že jim pro svou budoucí práci nepřikládají žádný význam.

Ani tak nás tato optimistická odpověď nemůže zcela zbavit pochybnosti zda všechny školy, které se aktivně zúčastnily výzkumu a zadávají srovnávací testy, je pak využívají jako skutečné evaluační nástroje.

Otázka č. 8: *Provádíte dotazníkové šetření, zaměřené na spokojenost rodičů Vašich žáků se školou?*

Tabulka č. 11

ano	ne
51 respondentů	14 respondentů
78 %	22 %

Závěr: Podle výsledků otázky si více jak tři čtvrtiny zkoumaných základních škol uvědomují, že škola je služba, při jejímž poskytování se vyplatí minimálně monitorovat názory, zájmy, potřeby nebo tužby klienta. Za pozornost jistě stojí, že procento kladných odpovědí na tuto otázku je vyšší než u tematické inspekce ČŠI, která uvádí celkem 57 % škol, které využívají dotazníky, ankety, výzkumy nebo sociometrická šetření jako svůj autoevaluační nástroj.

Otázka č. 9: *Zveřejňujete výsledky takového šetření ve výroční zprávě?*

Tabulka č. 12

ano	ne
22 respondentů	43 respondentů
34 % (42 % těch, kteří zadávají dotazníky)	66 %

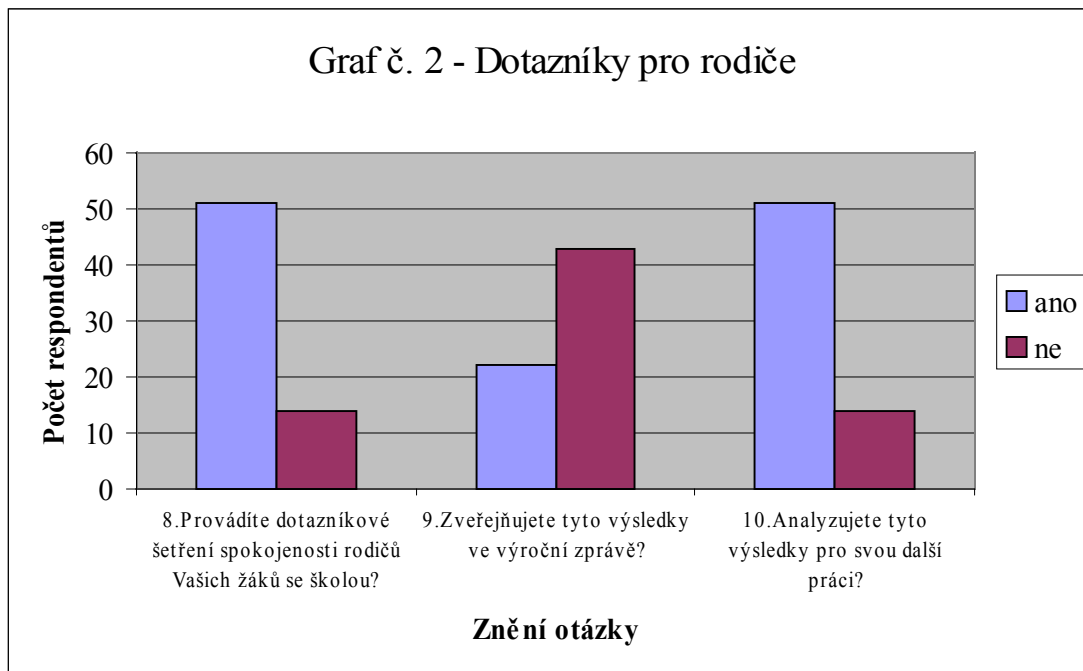
Závěr: Celkem 42 % škol, které uvedly, že rodičovské dotazníky zadávají, jejich výsledky nezveřejňují ve své výroční zprávě. Motivy negativních odpovědí na tuto otázku mohou být různé. Jako první se nabízí pro školu celkově špatné vyznění vyhodnocení takového dotazníku. Opět lze říct, že zveřejnění výsledků ve výroční zprávě nemá vliv na kvalitu autoevaluace.

Otázka č. 10: *Analyzujete tyto výsledky pro svou další práci?*

Tabulka č. 13

ano	ne
51 respondentů	14 respondentů
78 %	22 %

Závěr: Z odpovědi vyplývá, že více jak tři čtvrtiny respondentů má snahu pracovat s dotazníky pro rodiče jako s evaluačním nástrojem. Opět došlo, stejně jako u otázek 1 a 7, k naprosté shodě s odpovědí na otázku 8. Pro práci škol je tento moment důležitý a nemělo by být na závadu, že některé školy takovéto dotazníky zadávají spíše jako marketingový průzkum než jako autoevaluační nástroj.

Otázka č. 11: *Provádíte u svých žáků dotazníkové šetření jejich spokojenosti se školou?*

Tabulka č. 14

ano	ne
52 respondentů	13 respondentů
80 %	20 %

Závěr: Čtyři pětiny zkoumaných škol považují za dobré zjišťovat, jak jsou jejich žáci spokojeni se školou. Tato skutečnost je určitě pozitivní.

Otázka č. 12: *Zveřejňujete tyto výsledky ve výroční zprávě?*

Tabulka č. 15

ano	ne
18 respondentů	47 respondentů
28 % (34 % těch, kteří dotazníky zadávají)	72 %

Závěr: Motivy, proč nezveřejňovat výsledky žákovského dotazníkového šetření, mohou být podobné jako u dotazníku pro rodiče. Pokusit se je vyjmenovávat, by však bylo spíše spekulací.

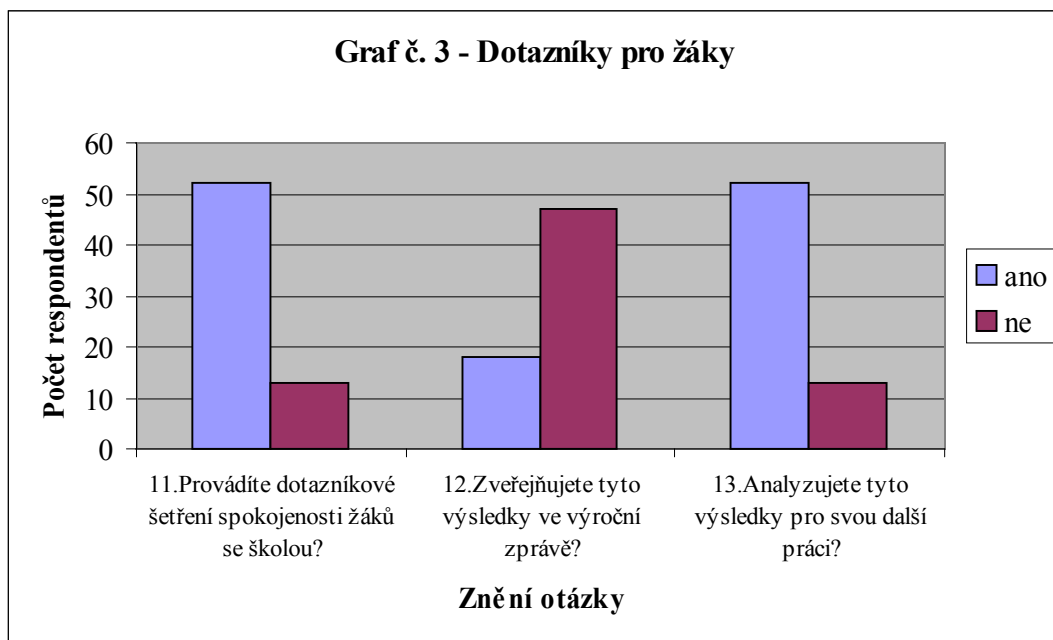
Dotaz, proč školy nezveřejňují výsledky svých rodičovských a žakovských dotazníkových šetření ve výročních zprávách, byl položen i ředitelům při hodnocení výsledků výzkumu na komunikačním programu ICQ. V odpovědích zazněly např. tyto názory: Ředitelé výsledky nepovažují za dostatečně pozitivní a bojí se, že by jejich zveřejnění mohlo mít vliv na příliv žáků do jejich škol. Školy nedokážou výsledky správně prezentovat, i když je považují za důležité pro svou další práci. Zveřejnění výsledků by mohlo vyvolat negativní reakci u části pedagogických sborů některých škol.

Otázka č. 13: *Analyzujete tyto výsledky pro svou další práci?*

Tabulka č. 16

ano	ne
52 respondentů	13 respondentů
80 %	20 %

Obdobně jako u otázky č. 10 jde o pozitivní zjištění zejména v tom, že všechny školy, které mají snahu tento evaluační nástroj využívat s ním pracují i po jeho vyplnění a vyhodnocení.

Otázka č. 14: *Jaký je Váš názor na ustanovení zákona 561/2004 Sb. §12 odst. 1 a 2, týkající se vlastního hodnocení školy? Znamená pro Vás nějakou změnu oproti předcházejícímu období? (Odpovídalo 53 škol)*

Některé školy (36 %) vidí v povinné sebehodnotící zprávě zbytečnou administrativu navíc. Jako podporu pro svůj názor například uvedly, že dostatečnou autoevaluační zprávou je výroční zpráva.

Další školy (24 %) uváděly, že sebehodnocení různým způsobem provádějí a nová zákonná úprava s příslušným prováděcím předpisem je alespoň přinutí naučit se dát tyto výsledky „na papír“.

Další skupina (27 %) škol považuje ustanovení za pozitivní změnu, protože je přinutí sebehodnocení dělat systematicky a pravidelně dle vyhlášky.

Několik škol ji vidí jako přirozenou součást své práce již z doby před započítáním účinnosti nového školského zákona.

Jedna škola považuje ustanovení zákona za příležitost zjistit jak školu vnímá veřejnost a jaké má očekávání.

Pět škol uvedlo, že sebeevaluaci využívá při tvorbě školního vzdělávacího programu.

Závěr: Celkově lze konstatovat, že pozitivní reakce respondentů mírně převažovaly nad negativními.

Otázka č. 15: *Využíváte v současné době některé autoevaluační nástroje pro hodnocení školy, kterou řídíte? Pokud ano, uveďte jaké. (Odpovídalo 53 škol)*

Nejčastěji využívanými evaluačními nástroji jsou podle zkoumaných škol právě srovnávací testy a různá dotazníková šetření. Kromě textových odpovědí na tuto otázku to vyplývá i ze statistik otázek 1- 13. Za cílovou skupinu dotazníkových a sociometrických šetření školy v rovnováze označovaly žáky, rodiče a učitele.

Pouhých 11 škol uvedlo, že si zpracovalo SWOT analýzu. Tři školy si nechaly od agentury SCIO zpracovat mapu školy. Jen 8 škol uvedlo jako evaluační nástroj hospitace.

Dvě školy uvedly, že provádí analýzu základních dokumentů školy a analýzu žákovských prací.

Tři školy uvedly jako evaluační nástroj pozorování.

Dvakrát se mezi uváděnými autoevaluačními nástroji objevilo hodnocení výsledků v soutěžích, sledování výsledků přijímacího řízení a rozbor hospitací na poradách.

Občas se mezi autoevaluačními nástroji objevily takové, které lze mezi ně těžko zařadit, např. zprávy rodičů do místního tisku, počty účastí v soutěžích, marketingový průzkum.

Závěr: Mnoho z oslovených škol nemá přesně jasno, co jsou evaluační nástroje nebo jak s nimi následně pracovat. Určitě totiž není možné, že tak malá část, která to uvedla, provádí např. hospitace nebo analýzu základních dokumentů školy. Ředitelé, kteří hodnotili výsledky této otázky na komunikačním internetovém programu ICQ konstatovali, že patrně došlo k situaci při níž zákonná úprava předstihla možnosti škol v praxi. Pokud se po školách vyžaduje, aby prováděly autoevaluaci a ještě spíše kvalitní autoevaluaci moderními způsoby, je potřeba jim v této oblasti nabídnout nezbytnou metodickou pomoc.

7. Závěr práce a vyhodnocení hypotéz

7.1 Vyhodnocení hypotéz

Znění první hypotézy:

Většina základních škol provádí srovnávací testování žáků v 5. a 9. ročnících.

Vyhodnocení: Hypotéza se u zkoumaných škol potvrdila. Srovnávací testování v 5. a 9. ročnících provádějí asi tři čtvrtiny škol.

Znění druhé hypotézy:

Menší část základních škol, která provádí srovnávací testování žáků uvedené v první hypotéze, si výsledky tohoto testování analyzuje pro svou další práci a tuto analýzu přenáší do výroční zprávy.

Vyhodnocení: Tato hypotéza se potvrdila z poloviny. Všechny školy, které tyto testy zadávají, uvedly, že si jejich výsledky analyzují pro svou práci. V této části se hypotéza nepotvrdila, její tvrzení bylo skeptičtější než skutečnost.

Do výroční zprávy analýzu srovnávacích testů zahrnuje 42 % těch, kteří je zadávají, což také potvrzuje hypotézu.

Znění třetí hypotézy:

Většina základních škol využívá pro svou práci dotazníková šetření spokojenosti se školou pro žáky a jejich rodiče.

Vyhodnocení: Třetí hypotézu lze považovat za potvrzenou.

Dotazníky pro žáky zadává ve svých školách 78 % respondentů a 80 % respondentů zadává dotazníky pro rodiče.

Znění čtvrté hypotézy:

Menší část základních škol, která provádí dotazníková šetření pro žáky a rodiče, si výsledky těchto dotazníků analyzuje pro svou další práci a tuto analýzu přenáší do výroční zprávy.

Vyhodnocení: Hypotéza se potvrdila z jedné poloviny. Všechny školy, které uvedly, že provádějí dotazníková šetření, si dělají jejich analýzu. Tato skutečnost hypotézu nepotvrzuje, neboť byla ke školám skeptičtější.

Jen 42 % respondentů zahrnuje výsledky dotazníků pro rodiče do své výroční zprávy. V případě dotazníků pro žáky jde o pouhých 34 % škol. Tato odpověď potvrzuje hypotézu.

7.2 Závěry práce

Závěry dotazníkového šetření, které vzniklo pro účely této práce jdou v některých bodech porovnat se závěry tematické zprávy ČŠI. Pokud jde o četnost zadávání srovnávacích testů, dospěla obě zjištění k podobným závěrům. Tato práce

na rozdíl od zprávy ČŠI vyčíslila ve svém zkoumaném vzorku, kolik škol provádí testování na konci 1. (72 %) a 2. (75 %) stupně ZŠ.

Dotazníky, jako evaluační nástroj, uvedlo větší procento škol v této práci, než uvádí tematická zpráva ČŠI.

Analýza otázky č. 15 přinesla mimo jiné zjištění, že mnohé dotazované školy využívají některé evaluační nástroje (např. hospitace), aniž by o tom věděly.

Kapitoly 3 – 5 popisují, jak problematiku evaluace hodnotí převážně domácí odborná literatura, skotská inspekce a ČŠI. Po vyhodnocení těchto materiálů lze konstatovat, že současný pohled na evaluaci je u takto rozdělených zdrojů velmi blízký. Dochází k převážné shodě jak v oblasti stanovení evaluačních priorit, tak nástrojů a metod. Některé zásady jsou přebírány. Například se v poslední době po vzoru Skotska razí i u nás čtyřstupňová evaluační stupnice.

7.3 Využitelnost práce

Práce je využitelná pro ředitele základních škol tím, že snad stručně a výstižně definuje problematiku evaluace a autoevaluace škol.

Ve své výzkumné části práce naznačuje směr, jakým by se školy měly vydat při používání evaluačních nástrojů, které byly předmětem jejího zkoumání.

Vzhledem k tomu, že byla tato práce napsána v době, kdy vstoupila do praxe povinnost písemného zpracování autoevaluace škol, mohlo by být zajímavé tento stav v budoucnosti porovnat s tím, jak se bude autoevaluace uváděných nástrojů vyvíjet po delší době platnosti školského zákona.

Literatura:

Feřtek, T. Ředitelská kuchařka ... aneb jak udělat vaši školu přitažlivější pro děti a jejich rodiče. Kladno: ASIS, 2002. ISBN 80-238-8600-2

Hovorková, M. Autoevaluace školy. Praha: VÚP, 2003

Nezvalová, D. Kvalita ve škole. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-244-0452-4

Průcha, J. Pedagogická evaluace. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-333-8

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-252-1

Roupec, P. Vedení školy. Autoevaluace. Praha: Raabe, 1997

Rýdl, K., Horská, V., Dvořáková, M., Roupec, P. Sebehodnocení školy. Jak hodnotit kvalitu školy. Praha : Agentura STROM, 1998. ISBN 80-86106-04-6.

Odbor kontroly Školní inspekce Jejího Veličenstva. Jak dobrá je naše škola? Sebeevaluace založená na kritériích kvality. Skotské ministerstvo pro školství a průmysl, 1999

Vlastní hodnocení základních a středních škol (Autoevaluace). Tematická zpráva. Česká školní inspekce, Praha, srpen 2005

Hodnocení kvality základního vzdělávání. Česká školní inspekce v roce, Praha 2005

Legislativní normy:

Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 15/2005 Sb. ze dne 27. prosince 2004, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy

Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Přílohy:

Příloha č. 1

Text průvodního dopisu školám, které byly požádány o spolupráci v dotazníkovém šetření:

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,
prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledky budou použity pro účely mé závěrečné bakalářské práce v oboru Školský management. Zároveň Vás žádám, abyste všechny údaje vyplňovali pravdivě. Naprostou anonymitu Vašich odpovědí garantuji. Za každý vrácený dotazník velmi děkuji.

S přátelským pozdravem

Mgr. Michal Voldřich

Příloha č. 2

Autor dotazníku: Michal Voldřich

Dotazník

Velikost obce (K možnosti, která odpovídá Vaší škole, připište křížek):

Do 2000 obyvatel	
Do 10 000 obyvatel	
Do 100 000 obyvatel	
Nad 100 000 obyvatel	

Velikost školy

do 200 žáků	
do 400 žáků	

do 500 žáků	
nad 500 žáků	

Správnou odpověď označte křížkem:

Část A: Testování znalostí žáků

ANO	NE
-----	----

Provádí Vaše škola pravidelně testování žáků některými písemnými srovnávacími testy (např. SCIO, KALIBRO, CERMAT nebo jiné např. regionální nebo vlastní)?		
--	--	--

Zadáváte tyto testy v 5. ročníku?		
-----------------------------------	--	--

Zadáváte tyto testy v 9. ročníku?		
-----------------------------------	--	--

Provádíte následně vlastní vyhodnocení těchto testů?		
---	--	--

Jsou tyto výsledky součástí výroční zprávy školy?		
---	--	--

Je Vaše hodnocení těchto výsledků součástí výroční zprávy školy?		
--	--	--

Stávají se tyto výsledky východiskem pro Vaši další práci?		
--	--	--

Část B: Dotazníkové šetření o spokojenosti rodičů žáků se školou

Provádíte dotazníkové šetření, zaměřené na spokojenost rodičů Vašich žáků se školou?		
--	--	--

Zveřejňujete výsledky takového šetření ve výroční zprávě?		
---	--	--

Analyzujete tyto výsledky pro svou další práci?		
---	--	--

Část C: Dotazníkové šetření spokojenosti žáků se školou

Provádíte u svých žáků dotazníkové šetření jejich spokojenosti se školou?		
---	--	--

Zveřejňujete tyto výsledky ve výroční zprávě?		
---	--	--

Analyzujete tyto výsledky pro svou další práci?		
---	--	--

Část D: Postoj k autoevaluaci

Jaký je Váš názor na ustanovení zákona 561/2004 Sb. §12 odst. 1 a 2, týkající se vlastního hodnocení školy? Znamená pro Vás nějakou změnu oproti předcházejícímu období?

Využíváte v současné době některé autoevaluační nástroje pro hodnocení školy, kterou řídíte? Pokud ano, uveďte jaké.